ואל תגמרו. לדון מיניה אלא כפי שדעתכם נוטה דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות כדתניא במס' נדה בשילהי פ"ב (דף כ:) רבי ראה דם בגילה וטימא ראה ביום וטהרו המתין שעה אחת (ב) ורלהו חזר וטימא אמר אוי לי שמא טעיתי ומקשינן ודלמי טעה דתניא לא יאמר חכם אילו היה (ג) לא היה טמא אלא אין לדיין אלא מה שעיניו רואות (ד) והוא הדין לדבר התלוי בסברא דאין לו אלא מה שלבו רואהו ובפרק קמא דסנהדרין (ו:) נפקא לן מועמכם בדבר המשפט (ה) עמכם בדבר עמכם במשפט אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות: **בבריא היאך.** בריא שאמר פלוני יירש שדה פלונית מי אמר ר' יוחנן בן ברוקה דקני כיון דרלוי ליורשו: **כר אורוסי.** רלוי להורים מיד שהולך למות וקרינא ביה ביום הגמילו את בניו [דברים כא]: **דאמר ליה ר' נתן לרבי.** שסידר המשנה: **שניסס משנתכם.** אתם שבאתם ישראל: **כר' יוחנן בן ברוקה.** דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין [לעיל קנ.]: ר' נתן בבלי היה: **שבייסס.** בכתובות לא כתב לה לאשתו בכתובתה בנין דיכרין דיהוו ליכי מינאי אם תמותי בחיי ואירש כתובתיך בניי הזכרים שתלד לי הם ייירשוה לאחר מותי יתר על חלקם שיחלקו עם אחיהם שיהיו לי מתנה אחרת: **שהוא תנאי בית דין.** שבית דין תקנו כתובת בנין דיכרין כדאמרי' בכתובות) כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו דאם נותן לבתו אינו יוצא מזרעו אם בתו מתה קודם בעלה שירשו בניה את כתובתה אחר מות אביהם והוא שיהא שם מותר דינר שלא תעקר נחלה דאוריתא כדאמרינן התם אלמא מוריש האב לבן בין הבנים כר' יוחנן בן ברוקה והיה לכם לשנות משנתכם כדברי הכל ולא אליבא דיחידאה: **ואמר ליה רבי יסבון תנן.** ודברי הכל היא. הדר אמר רבי ילדות ושטות היה בי שהעזתי פני בנתן הבבלי ודחיתיו בדבר שאינו דודאי ירתון תנן דהא קיימא לן דכתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי ממה שמכר אביהן ואם יסבון נתן דמשמע לשון מתנה הוה משמע מעכשיו ואם מכר לאחר (מהן) הוי טרפא ממשעבדי שהרי כל נכסיו משועבדים לכתובת אמן ואי מההיא שעתא חלה מתנתו הוה טרפא ממשעבדי אלא משום הכי אתמרינן לשון ירתון דלשון ירושה אינו אלא לאחר מיתה משום הכי לא מטרפא ממשעבדי דלא חלה עד לאחר מיתה על כרחין ירתון תנן ויפה הקשה לי ר' נתן: **מאן שמעת ליה דאים ליה האי סברא.** יתור לשון הוא דלא צריך: **ושמע מינה אפילו בבריא קאמר.** ואפילו תניין יסבון ממילתיה דר' נתן דאמר שניתם כר' יוחנן איכא לאוכומי דבבריא קאמר ר' יוחנן ומיפשטא בעיא דרבא לגמרי ולא אתריך כל כך אלא כדי לסייס דבריו של רבי ור' נתן דהוה מקשה לרבי איכא למימר דתני יסבון וקבירא ליה דטריף ממשעבדי ורבי שסתם כריב"ג משום דהכי סבירא ליה כדאמרינן לעיל [קנ:] אמר ר' זריקא אמר ר' אמי אמר ר' חנינא ג"ר יגאי אמר רבי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: **האי סברא.** דריבה לאחד ומיעט לאחד בלשון ירושה כי הכא שיורשין כתובת אמן והמותר של שתי כתובות חולקין: **אמר ליה רב פפא לאביי.** רב פפא לאו אבעיא דרבא קאי אאמתי דקאמר ליה רבי לרבי נתן וה"ק למה ליה לרבי למימר לרבי נתן יסבון תנן לאוקומי מתני' לדברי הכל וכי תניין נמי ירתון דברי הכל היא דהא בין למ"ד יסבון תנן בין למ"ד ירתון תנן איכא לאקשויי אאמאי קניא האי מתנה כלל הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ובשעת נשואין לא באו הבנים לעולם שהוא מקנה להם כתובה ואפילו לר' מאיר דאמר [קידושין סב:] אדם מקנה כו' הני מילי לדבר שיבוא לעולם דכיון דהמקבל בעולם יכול הנותן לשעבד עצמו לו אינתן לו מה שיקנה לו אבל הכא לא מצי משעבד נפשיה: **אלא תנאי בית שאני.** דאליס תנאי ב"ד משום דהפקר ב"ד הפקר להקנות אפי' לדבר שלא בא לעולם והכא נמי אליס תנאי ב"ד ואע"ג דאמרי רבנן לשון ירושה בעלמא לא קני הכא קני ואפילו כרבנן אתיא מתניתין: **א"ל משום דמפיק לה בלשון ירתון.** הא דלא קאמר ליה הכי משום דהוה א"ל ר' נתן ומפני מה נתמה' לשון יסבון ותניתי' לשון ירתון אלא משום דלבך טוטה אמר ר' יוחנן בן ברוקה ומשום הכי א"ל יסבון תנן והדר מתמרט רבי בעצמו משום דכי הוה מקשי ליה לאמאי שניתי' ירתון מני אמר ליה משום הכי שניתן ירתון לומר דלא טרפא ממשעבדי: **לאו מלתא היא דאמרי.** דודאי לא היה צריך רבי לומר רבנן תנן דבלא שום דיוק מתני' אפי' כרבנן אתיא בסיפא דההיא משנה דכתובות אע"פ שלא כתב לה בנן נוקבן וכו' ומיתזנן מנכסיי אחר מיתתי כדע"ר אלעזר בן עזריה לקמן [ע"כ] וזה לשון מתנה בסוף אפילו רבנן מודו כדתניתן במתניתין [לעיל קכו:] כתב לשון מתנה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף דבריו קיימין ואוקימנא [לעיל קכו:] אפילו בשני בני אדם ושני שדות ובלבד שיהא תוך כדי דבור והכא שתי תקנות הללו כיון דבכתב אחת תקנו הוי כמו תוך כדי דבור והאי דקתני לשון ירתון לאשמועינן דרבנן מודו אפילו בשני בני אדם ושתי שדות: ממאי

ושמע מינה אפי' בבריא נמי. אפי' בלא תנאי ב"ד דהכי משמע המשנה לא כתב לה חייב מפני שהוא תנאי ב"ד אבל כתב לה אפי' בלא תנאי ב"ד חייב דבבריא נמי קאמר אמר ליה והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואם כן אפי' כתב לה ע"כ לא קנו אלא משום תנאי ב"ד והכ"נ אע"ג דבבריא לא קנו הכא קנו משום דהוי תנאי ב"ד ומכל מקום שפיר קאמר ליה רבי נתן לרבי שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה דאית לי' דמהני ירתון בשב"מ ולהכי הכא אפילו בבריא קנו משום תנאי ב"ד דאיתו לרבנן כיון דבעלמא לא מהני ליטנא דירתון אפילו בשב"מ לא ה"ל למתני הכא ירתון אפילו משום תנאי ב"ד אלא יסבון מבני חרי א"ל אביי משום דקא מפיק ליה בלשון ירתון פירוש אע"ג דלא קנו אלא משום תנאי ב"ד לפי שאין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם מ"מ יש להוכיח דבבריא נמי אמרינן דאי לא אמר בעלמא בבריא לא הוה ליה לתנא לאפוקי בלשון ירתון משום תנאי ב"ד כיון דלא מהני בעלמא אלא הוה ליה למיתני יסבון וליתקנו דליטרוף ממשעבדי או יהיה תנאי ב"ד שלא יטרוף אלא מבני חרי אלא ודאי בבריא נמי אמר הדר אמר אביי לאו מלתא היא דאמרי דתנן כו' והוה ליה לזה בירושה ולזה (ד) במתנה אפי' רבנן מודו ולעולם ר' יוחנן בן ברוקה לא אמר בבריא בעלמא (ו)וא"כ שפיר קאמר (ז)[ר' נתן] לרבי שניתם משנתכם כרבי יוחנן בן ברוקה דלדידיה כיון דירתון לאודויה מהני בשב"מ בבריא נמי תנן ליה במתנה וירושה לא: והדר אמר רבי ילדות הייתה בי כשהעזתי פני בנתן הבבלי. דאמינא ליה יסבון תנן. משום דלא מצינן למימר יסבון דהא קי"ל כר' אמאי לא טרפא ממשעבדי: בשלמא אי אמרינן ירתון משום הכי לא טרפא ממשעבדי דהא היה קודם שטר שעבוד לקוחות מהאי ירושה דאינו אלא לאחר מיתה. דאי ס"ד דיסבון תנן אמאי לא טרפא ממשעבדי דהא הוה מוקדם שטר מתנה זה משטר לקוחות ובדין הוא דטרפא. אלא ש"מ דירתון תנן וש"מ בריא נמי דמאן שמעת ליה דאית ליה כי האי סברא. אע"ג דלא כתב לה בנין דיכרין אינון ירתון יותר דמצי מורית בשכיב מרע ר' יוחנן בן ברוקה דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין וש"מ אפי' בבריא קאמר: הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. כגון הני בנין דיכרין דאכתי לא באו לעולם. אלא מאי אית לך למימר דלא תקשי אמאי מקנה לרבנן בנין דיכרין דלא באו לעולם הואיל ותנאי ב"ד הוא ושאני הכי מבעלמא דבית דין אית להו ט) בחובב עלמא לא קנה דבר שלא בא לעולם. הכי נמי אי מצי אמר להני בנין דיכרין ירתון אי יסבון יותר על חולקיהון הכא שאני משום דבית דין גזרו הכי אבל בעלמא (לא) בבריא אחר לא ומהכא לא תפשוט עדיין דהל' כר' יוחנן בן ברוקה אפי' בבריא: אמר ליה אביי לכשמע מהכא דהלכתא כותיה מדקא מפיק ליה תנא בלשון ירתון דמצי למימר יסבון וקתני ירתון שי"מ אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין אפי' בבריא בלא כתובה והל' כר' יוחנן בן ברוקה. והדר אמר אביי לאו מלתא היא דאמרי הא דבעינא לתרוצי הא מתני' דבנין דיכרין

גליון הש"ם

נבריא תנאי ב"ד שאני. עי' רשב"ם בחי' גיטין דף יג ד"ה אמר אמימר:

הגהות הב"ח

(א) בב' מייב שהוא תנאי ב"ד ואמר לו: (ב) רשב"ם ד"ה ואל תגמרו וכו' המתין שעה אחת חזר כל"ל ותיבת ולהכו נמחק: (ג) בא"ר שיעיו רואות וכ"ה. נ"ב והתם מפני מעיקרא אתחזקיה בעמא כו': (ד) תוס' ד"ה ומפנ מינה וכו' ולזה במתנה ובל לזה בירושה ולזה במתנה אפילו רבנן מודו ולעולם וכו' בבריא בעלמא ואפ"ה שפיר קאמר לרבי: (ה) בא"ר לא הוה ליה למיתני ירתון כיון דלא מהני:

מוסף רש"י

יותר על חולקיהון דעם אחוהון. כמי אשה אחרת, אם תמותי בחיי ואירש יטלו בניך כתובתך, ונפקא מינה אמא מרובה היא לו שמא יהו בני אשה אחרת מרובים ובניך מועטים ועוד לבן שיטלו כתובת אמן והמרובים כתובת אמן ואפילו הכתובות שוות (כתובות נב:), יסבון תנן. לשון בעל חוב (שם נה:).

פי' רשב"ם העקרי

בבריא היאך. מי אית ליה לר"י בן ברוקא בין בבריא בין בשב"מ שתנאיל לבניו כל מה שילקה (המקוס חלק כדי למתוא בו אחי מלות וג"ל לו רק בשב"מ) כדמורית קרוב לומות וקרינא ביה ביום הגמילו את בניו [דברים כא] שלוי להוריסס לאלתר: **דאמר לי' ר' נתן לרבי.** שסידר את המשנה: **שניסס משנתכם.** אתם שבאתם ישראל דכתובות דלקמיה ומסתמתם כר' יוחנן בן ברוקא דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו שיבא נכסיו דבריו קיימין ויפקיד שלו בניו את חלקם ולא יפה עשיתם דשבקיתון רבנן ובנידתון בריב"ג. ולפי שר' נתן עלה מבבל קאמר לרבי משנתכם: **לא כפב לה.** לאשתו בכתובתה בין לאשתו בין שניה: **בנין דיכרין כו'.** בנים זכרים שתלדי לי יהיו לאחר מותי את כתובתך שתיכל ממך סם מותי בחיי והם ירשוה ממני לבד חלק נחלה שיהו בנכסי הנותרים עם אחיהם שים לי [ל"ל לסם] או שיהיו לי אשה אחרת והייתו כתובת בנין דיכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו [כתובות נב:] שהרי אחי' תמות בחיי בעלה ירשוה בניה אחר מות אביהם: **מייב שהוא תנאי ב"ד.** דתנאי ב"ד כחילו כתוב בשטר הכתובה דמי. אלמא מוריש האב לבן בין הבנים יותר מכדי חלקו כר"י בן ברוקא דהא לרבנן תנן אם אמר משום ירושה לא אמר כלום ובכאן ירתון תנן: **ומ"ל.** לר' נתן: **אלן יסבון תנן.** דהייתו לשון מתנה ומשום הכי דבריו קיימין אבל ירתון לא תנן והייתו כרבנן: הדר **אמר רבי ילדות ושטות הייתה בי שהעזתי פני.** לרבא תשובה שאינה לר' נתן שאמרתי לו יסבון תנן אלא ודאי ירתון תנן: **דהא קי"ל כתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי.** משום דהך ירושה לא נפלה קמייהו עד לאחר מיתת אביהם ואינן יורשין מה שמכר אביהן בחייו: **ואי ס"ד יסבון תנן.** הא מתנה משעת נתינה הוא דקנינא ואמאי לא טרפא ממשעבדי הא קדמא לכל מאן דזכיין ואיכון: **אלא ש"מ ירתון תנן.** ויפה הקשה ליה ר' נתן, ואילא לימיר דר' נתן דהוה מקשה לרבי כיון דאם יסבון וק"ל דטרוף ממשעבדי ור' שסתם כריב"ג הא סבר דבלשון ירושה ירבה לאחר ומיעט לאחר דיכרין כתובת אמם והמותר על שתי כתובות חולקין מיעטן דאילו הכא דליכא מותר דינר שלי שהכתובות לא תקונו כתובת בנין דיכרין כדאמרינן בכתובות [נא.] אפילו אם הכתובה אחתם כפלים בחכתרה וגם לו בן אחד ולזו בנים הרבה ירש היחיד [כתובות] אמו הגדולה ואלו בין כולם ירשו כתובת אמם הקטנה והמותר יחלקו חלק כחלק. וש"מ אפי' בבריא כיון דהוה לה ירתון דמשעבד נשואין הוא דאתני לה הכי: **ס"ל רב פפא לאביי.** לעולם לא תפשוט מהכא דאמר ריב"ג אף בריא דבין לא"ד כו': **וכיון דא"ד יסבון.** ר' נתן: **הא לא אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם.** והני בנים עדיין לא באו לעולם דהא בתחילת נשואין הוא דמתני לה הכי: **מני מילי לדבר כו'.** כדקתני הכי את מקודשת **ס)** על מנת שתמגייר כו' [קידושין סב.] דהאשה והאיש באו לעולם: **אלא.** לאכי יתכי הכהו בנים בתנאי זה הקודם לגידתן: **דהכאי ב"ד שאני.** הקפר ב"ד גבי ממון הפקר: **ס"ל.** אפי' רבנן מודו דאע"ג דאמר ירתון והוא כריא קנו דתנאי ב"ד שאני וכ"ש ר"י בן ברוקה אבל הכא דליכא תנאי ב"ד לא מהני לשון ירושה אלא בשב"מ. והאי דקאמר ר' נתן אע"פ משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה לא כתב לה חייב אפי' בבריא נמי. אפי' בלא תנאי ב"ד דהכי הוא דאמר ר' יוחנן בן ברוקה כל מה שעיניו רואות דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ומקשינן ודלמי טעה דתניא לא יאמר חכם אילו היה (ג) לא היה טמא אלא אין לדיין אלא מה שעיניו רואות (ד) והוא הדין לדבר התלוי בסברא דאין לו אלא מה שלבו רואהו ובפרק קמא דסנהדרין (ו:) נפקא לן מועמכם בדבר המשפט (ה) עמכם בדבר עמכם במשפט אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות: **בבריא היאך.** בריא שאמר פלוני יירש שדה פלונית מי אמר ר' יוחנן בן ברוקה דקני כיון דרלוי ליורשו: **כר אורוסי.** רלוי להורים מיד שהולך למות וקרינא ביה ביום הגמילו את בניו [דברים כא]: **דאמר ליה ר' נתן לרבי.** שסידר המשנה: **שניסס משנתכם.** אתם שבאתם ישראל: **כר' יוחנן בן ברוקה.** דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין [לעיל קנ.]: ר' נתן בבלי היה: **שבייסס.** בכתובות לא כתב לה לאשתו בכתובתה בנין דיכרין דיהוו ליכי מינאי אם תמותי בחיי ואירש כתובתך בניי הזכרים שתלדי לי הם ייירשוה לאחר מותי יתר על חלקם שיחלקו עם אחיהם שיהיו לי אשה אחרת: **שהוא תנאי בית דין.** שבית דין תקנו כתובת בנין דיכרין כדאמרי' בכתובות) כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו דאם נותן לבתו אינו יוצא מזרעו אם בתו מתה קודם בעלה שירשו בניה את כתובתה אחר מות אביהם והוא שיהא שם מותר דינר שלא תעקר נחלה דאוריתא כדאמרינן התם אלמא מוריש האב לבן בין הבנים כר' יוחנן בן ברוקה והיה לכם לשנות משנתכם כדברי הכל ולא אליבא דיחידאה: **ואמר ליה רבי יסבון תנן.** ודברי הכל היא. הדר אמר רבי ילדות ושטות הייה בי שהעזתי פני בנתן הבבלי ודחיתיו בדבר שאינו דודאי ירתון תנן דהא קיימא לן דכתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי ממה שמכר אביהן ואם יסבון תנן דמשמע לשון מתנה הוה משמע מעכשיו ואם מכר לאחר (מהן) הוי טרפא ממשעבדי שהרי כל נכסיו משועבדים לכתובת אמן ואי מההיא שעתא חלה מתנתו הוה טרפא ממשעבדי אלא משום הכי אתמרינן לשון ירתון דלשון ירושה אינו אלא לאחר מיתה משום הכי לא מטרפא ממשעבדי דלא חלה עד לאחר מיתה על כרחין ירתון תנן ויפה הקשה לי ר' נתן: **מאן שמעת ליה דאים ליה האי סברא.** יתור לשון הוא דלא צריך: **ושמע מינה אפילו בבריא קאמר.** ואפילו תניין יסבון ממילתיה דר' נתן דאמר שניתם כר' יוחנן איכא לאוכומי דבבריא קאמר ר' יוחנן ומיפשטא בעיא דרבא לגמרי ולא אתריך כל כך אלא כדי לסייס דבריו של רבי ור' נתן דהוה מקשה לרבי איכא למימר דתני יסבון וקבירא ליה דטריף ממשעבדי ורבי שסתם כריב"ג משום דהכי סבירא ליה כדאמרינן לעיל [קנ:] אמר ר' זריקא אמר ר' אמי אמר ר' חנינא ג"ר יגאי אמר רבי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: **האי סברא.** דריבה לאחד ומיעט לאחד בלשון ירושה כי הכא שיורשין כתובת אמן והמותר של שתי כתובות חולקין: **אמר ליה רב פפא לאביי.** רב פפא לאו אבעיא דרבא קאי אאמאי דקאמר ליה רבי לרבי נתן וה"ק למה ליה לרבי למימר לרבי נתן יסבון תנן לאוקומי מתני' לדברי הכל וכי תניין נמי ירתון דברי הכל היא דהא בין למ"ד יסבון תנן בין למ"ד ירתון תנן איכא לאקשויי אאמאי קניא האי מתנה כלל הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ובשעת נשואין לא באו הבנים לעולם שהוא מקנה להם כתובה ואפילו לר' מאיר דאמר [קידושין סב:] אדם מקנה כו' הני מילי לדבר שיבוא לעולם דכיון דהמקבל בעולם יכול הנותן לשעבד עצמו לו אינתן לו מה שיקנה לו אבל הכא לא מצי משעבד נפשיה: **אלא תנאי בית שאני.** דאליס תנאי ב"ד משום דהפקר ב"ד הפקר להקנות אפי' לדבר שלא בא לעולם והכא נמי אליס תנאי ב"ד ואע"ג דאמרי רבנן לשון ירושה בעלמא לא קני הכא קני ואפילו כרבנן אתיא מתניתין: **א"ל משום דמפיק לה בלשון ירתון.** הא דלא קאמר ליה הכי משום דהוה א"ל ר' נתן ומפני מה נתמה' לשון יסבון ותניתי' לשון ירתון אלא משום דלבך טוטה אמר ר' יוחנן בן ברוקה ומשום הכי א"ל יסבון תנן והדר מתמרט רבי בעצמו משום דכי הוה מקשי ליה לאמאי שניתי' ירתון מני אמר ליה משום הכי שניתן ירתון לומר דלא טרפא ממשעבדי: **לאו מלתא היא דאמרי.** דודאי לא היה צריך רבי לומר רבנן תנן דבלא שום דיוק מתני' אפי' כרבנן אתיא בסיפא דההיא משנה דכתובות אע"פ שלא כתב לה בנן נוקבן וכו' ומיתזנן מנכסיי אחר מיתתי כדע"ר אלעזר בן עזריה לקמן [ע"כ] וזה לשון מתנה בסוף אפילו רבנן מודו כדתניתן במתניתין [לעיל קכו:] כתב לשון מתנה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף דבריו קיימין ואוקימנא [לעיל קכו:] אפילו בשני בני אדם ושני שדות ובלבד שיהא תוך כדי דבור והכא שתי תקנות הללו כיון דבכתב אחת תקנו הוי כמו תוך כדי דבור והאי דקתני לשון ירתון לאשמועינן דרבנן מודו אפילו בשני בני אדם ושתי שדות: ממאי

ומתנה הלכה ב ועי' במ"מ ופ"ו מהלכות נחלות הל' ד ועי' במ"מ סמג עשין לו עוש"ע חו"מ סי' רפ"ו סעיף ה:

צו ב ג מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה ב ופי"ט הלכה ח סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' סט סעיף ח ופעיף ב וסי' קיז סעיף ח:

צח ד מיי' שם פי"ט הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קיז סעיף יג:

צט ה מיי' שם פי"ב הל"כ ופי"ט הל"ו וסמג שם טוש"ע שם סי' סט סעיף ח ופעי' ב וסי' קיב סעיף ח:

עין משפט נר מצוה

רבינו גרשום

שאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. כלומר לפי מה שנראה לי באותה שעה תחכתי שמא בשעה אחרת היה נראה לי בענין אחר: בעי רבא. הא דקאמר ר' יוחנן בן ברוקה אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין בשכיב מרע קאמר דבר אורותי הוא אבל בריא אלא בר אורותי הוא דאין נוהג ליתן ירושה כל זמן שהוא בריא לא אמרינן דבריו קיימין אלא על יורשו ממש: אמר ליה ר' נתן לרבי שניתם במשנה כר' יוחנן בן ברוקה. דבריא מורית מי שראוי ליורשו דתנן לא כתב לה בנין דיכרין דיהוון ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתיך יותר על חולקיהן דאית להון (מאם אחרת) [דעם] אחוהון כו' והא בריא הוא וקאמר אינון ירתון יותר: אמר ליה רבי לר' נתן מהא לא תפשוט דאין ירתון תנן אלא יסבון תנן. דמשמע במתנה ומתנה מצי למיתן לכל מאן דבעי אפי' לנכרי אבל בלשון ירושה לא: והדר אמר רבי ילדות הייתה בי כשהעזתי פני בנתן הבבלי. דאמינא ליה יסבון תנן. משום דלא מצינן למימר יסבון דהא קי"ל כר' אמאי לא טרפא ממשעבדי: בשלמא אי אמרינן ירתון משום הכי לא טרפא ממשעבדי דהא היה קודם שטר שעבוד לקוחות מהאי ירושה דאינו אלא לאחר מיתה. דאי ס"ד דיסבון תנן אמאי לא טרפא ממשעבדי דהא הוה מוקדם שטר מתנה זה משטר לקוחות ובדין הוא דטרפא. אלא ש"מ דירתון תנן וש"מ בריא נמי דמאן שמעת ליה דאית ליה כי האי סברא. אע"ג דלא כתב לה בנין דיכרין אינון ירתון יותר דמצי מורית בשכיב מרע ר' יוחנן בן ברוקה דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין אפי' בבריא בלא כתובה. אלא מאי אית לך למימר דלא תקשי אמאי מקנה לרבנן בנין דיכרין דלא באו לעולם הואיל ותנאי ב"ד הוא ושאני הכי מבעלמא דבית דין אית להו ט) בחובב עלמא לא קנה דבר שלא בא לעולם. הכי נמי מאי מצי אמר להני בנין דיכרין ירתון אי יסבון יותר על חולקיהון הכא שאני משום דבית דין גזרו הכי אבל בעלמא (לא) בבריא אחר לא ומהכא לא תפשוט עדיין דהל' כר' יוחנן בן ברוקה אפי' בבריא: אמר ליה אביי לכשמע מהכא דהלכתא כותיה מדקא מפיק ליה תנא בלשון ירתון דמצי למימר יסבון וקתני ירתון שי"מ אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין אפי' בבריא בלא כתובה והל' כר' יוחנן בן ברוקה. והדר אמר אביי לאו מלתא היא דאמרי הא דבעינא לתרוצי הא מתני' דבנין דיכרין

כר' יוחנן בן ברוקה דאפי' כרבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן ברוקה מתוקמי מתני' דבנין דיכרין משום דקתני סיפא לא כתב לה בנן נוקבן כר'. הוי ליה לזה לבנין דיכרין בירושה דקאמר אינון ירתון ולבנן נוקבן במתנה דקאמר להו אינון יתבון בביתי ומיתזנן מנכסיי ג) דהאי מתנה הראוי אפי' לרבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן ברוקה מודו דדבריו קיימין הואיל דקא יהיב נמי בההוא כתובה מתנה לבנתיה ולא הוה כוליה בלשון ירושה:

ט) מוהי ל"ל דב"ד אית להו רשות להקנות טפי אף דבעלמא לא קנה וכו'. ג) נראה ל"ל דבהאי ירושה אפי' לרבנן וכו'.

קלא: יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

ק א מיי׳ פי״ב מהלכות מתנות הלכה יד [והל״מ פי״ט מה הל״ו] סמג עשין מח טוש״ע חו״מ סי׳ פח סעיף ח [וסי׳ קיב סי״ח]:
קא ב מיי׳ פ״י מהל׳ זכיה ומתנה הל׳ ל סמג עשין קיב טוש״ע חו״מ סי׳ רמו סעיף יב וטוש״ע חו״מ סי׳ קז סעיף ח:
קב ג ד מיי׳ שם הל״ו וסמג שם טוש״ע חו״מ שם סעיף ד וטוש״ע חו״מ שם סעיף ז:
קג ה מיי׳ שם הל״ו וסמג שם טוש״ע חו״מ שם סעיף ט:
קד ו מיי׳ שם הלכה ז סמג שם טור שו״ע חו״מ שם סעיף ח:
קה ז מיי׳ שם הל״ה וסמג שם טוש״ע חו״מ שם סעיף ב:
קו ח מיי׳ שם הלכה ג ועיי׳ במ״מ ובכ״מ ובל״מ וסמג שם טור שו״ע חו״מ סי׳ רמו ס״ו:
קז ט מיי׳ שם הלכה ד ועיי׳ בהל״ל וסמג שם טוש״ע חו״מ סי׳ קז ס״ח:

מוסף רש״י

זה מדרש דרש ר׳ אלעזר בן עזריה. כיוס שמיטתו נשיא (כתובות סט.). **בכרם ביבנה.** על שם שהיו יושבין שורות שורות בכרם (שם). **הבנים יירשו והבנות יזונו.** שתי מקנות מקני ד״ל כתנאי כתובה, הבנים יירשו כמוכת בנין דכרין, דתנן במתניתין בנין דכרין דיסורין ליכי מינאי פינון ירתון כסף כתובתן יתר על מולקחון דשם אמהון, והיינו הבנים יירשו כתובת בנין דכרין, והבנות יזונו, בנן מיקבן די יהוין ליכי מינאי פינון יהוון ימנן בניתי ומתזנן מנכסי עד דמיגברן לו עד דתלקחון לנובדין (שם). מה **בנים אינן יורשין.** כתובת אמן, **אלא לאחר מיתת אביהם.** דהא פינון ירתון תנן (שם). **לא עשאה אלא אפוטרופא.** לתכסים ולהוליף ופס״ש שכתבו לה בלשון מתנה לא קנאתן, ואין טעם כדבר אלא כך תקנו והפקר ס״ד הפקר (נ״פסין יד.) לו: דאמן שהדי דלא עקר נחלת הבנים ולא נתכוין אלא שיכבדוה הבנים מתוך שאוכלין על ידה (לקמן קמד.).

רבינו גרשום

ממאי דבחד בי דינא בחד זימנא איתקון. הני תרתי תקנתי בנין דכרין ובנן נוקבן דמצית למימר להאי במתנה דלזה בירושה ובעית לאוקמי משנה דעתו אפי׳ כרבנן. דלמא בתרי בי דינא איתקון ולא בחד זימנא ומאן דתקין כתובת בנין דיכרין דירתון סבר משום דמצי לארותי לכל מאן דבעי ולעולם הלכה כר׳ יוחנן בן ברוקה. והיכי ילפי׳ תקנתא מתקנתא דהאי איתקנא בהאי בי דינא ואידך בהאי בי דינא דלמא לעולם אימא לך בתרי בי דינא איתקון ובי דינא בחדא איתקון בנן נוקבן כעין דתקון בי דינא קמא לבנין דכרין. ולהכי ילפינן תקנתא מתקנתא ולהכי אצטריך לאוקמי בתרי בי דינא כי היכי דלא קשיא תקנתא לתקנתא. דאי אמרת בחד בי דינא איתקון הוי קושיא מאי שנא זו בירושה ווו במתנה. אבל כי מוקמינן בתרי בי דינא לא הויא קושיא דהני סברי הכי והני סברי הכי. ולעולם ר׳ יוחנן בן ברוקה היא ולא רבנן: הכותב כל נכסיו לאשתו. בלשון מתנה דאי לאו משום דייתיבנא ניהלה אלא כדי לעשותה אפוטרופא מחמת קורבות וחביבות שהיה מחבבה עשה לה כן כדי שיחלקו לה כבוד היורשין ולא קנתה כי אם שיעור כתובתה וכי האי גוונא אם כתב לבנו הגדול פשיטא דלא עשאו אלא אפוטרופא שינהגו בו אחים כבוד. ולא קנה אלא כאחד מן היורשין: בנו קטן מאי. אם כתב לו כל נכסיו דליכא למימר לשום אפוטרופא דלאו בר הכי שינהגו לו כבוד מאי מי אמרינן דקנה או לא: פשיטא אם כתב כל נכסיו לבנו ולאחר ודאי בנו דקרוב דעתו אצלו עשאו אפוטרופא לאחר לשום מתנה הכי נמי מפרש׳ גבי אשתו ואחר; אשתו ובניו משום דאינו קרוב דעתו אצלו יותר ו) מאותו: אשתו ארוסה ואשתו גרושה לא קרובה דעתו גבה כולי האי דאכתי אין לבו גס בה. ואשתו גרושה כבר נתרחקה אם כתב לה כל נכסיו ודאי משום מתנה הוא דקני: אביאיא להו אי כתב כל נכסיו לבנו במקום שהיו לו בנים מהו. אי אמרינן משום חביבותא הוא דכתב לה כדי שיחלקו לה בנים כבוד ועשאה אפוטרופא ולא קנתה או דלמא משום מתנה מעליא הוא דיהבה נידלה וקנתה והכי נמי אשה אצל האחין אם כתב לה כל נכסיו מהו. מי אמרינן אפוטרופא עשאה כדי שיחלקו לה האחים כבוד או דלמא הואיל דאין חייבין בכבודה משום מתנה יהיב לה: ואשה אצל בני הבעל

ו) נראה דל״ו אשתו ובנו אשתו משום מתנה ובנו משום אפוטרופא משום דלמינו קרוב דעתו אצלה ייתר מבנו וכו׳.

מסורת הש״ס

ו) כתובות מט., ב) לקמן קמד. קנ: גיטין יד., ג) כס״ל מ״ז לפי׳ רשב״ם, ד) [דרבא רש״ס], ה) זו פירוש אחר. רש״ל.

גליון הש״ם

רשב״ם ד״ה ואשה אצל בני כו׳ פיתורא דקרא את אביך. עי׳ כתובות דף קג ע״ל וע״ש:

הגהות הב״ח

(א) גב׳ בכולהו לא קנו לבר: (ב) רשב״ם ד״ה ה״ג לה וכו׳ בנו הקטן מאי מי אמר: (ג) ר״ה הג״ה פרישה אחרת מצאתי וישר בעיני בנו ואחר כגון וכו׳ שתכבדנו אמנו ה״ג בנו ואמנו:

פי׳ רשב״ם העקרי

ירושה בבריא והא [ל״ל דהא] אפי׳ שב״מ הב״ג לא קני שהרי עדיין לא בא לעולם אלא הכי קאמר לי׳ ר׳ נתן לר׳ נהי דמן הדין לא קנו הני בנים כתובת בנין דיכרין שהרי עדיין לא בא הבנים לעולם ועוד דבריא הוה ולא מהני לשון ירושה בבריא אפי׳ בריב״ג אלא בכח ב״ד הוא דקא קנו מיהו לא היה להם לדון דין לתקן תנאי שלהם לפי דברי ריב״ג ולהזהיר לשון יתרון בתנאי שלהם דדמי (מוהי ל״ל דאי משום דלא) [ורפא] ממשעבדי יתקנו נמי בתנאי ב״ד דלא תעורף (מוהי ל״ל דתעורף א׳ דפי׳ דיאמרו יסבון ויאמרו בפיהם דלא תעורף) ממשעבדי: ל״ג. אביי לעולם פשטינן מינה דאמר נמי ריב״ג בבריא כדאמרן מעיקרא והקשית לך הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כי׳ ומתוך קושית זו בא לומר תנאי ב״ד שאני ומתוך כך דחית דלא תפשוט מהכא הקושיא אינה קושיא והתירון אינו דלא שאני הכא משאר תנאין דעלמא דמשום דקא מפיק בלשון יתרון קא מקני להו אע״פ שלא בא לעולם דהא עכשיו לא מקני להו מידי אלא הכי קאמר בנים אשר יולדו לי הם יירשו נכסי לבאמות וכשיומות כבר ישנן בעולם והבא שעתא הוא דאתי ולישא הכא שום שיעוי ותיובתא יומר משאר תנאים דעלעדך למימר תנאי ב״ד שאני אלא בבריא ואתי דקתני מפני שהוא תנאי ב״ד לאו משום דתנאי ב״ד שאני אלא הכי אע״פ שלא כתב אתי תנאי כמי שכתב דמי מפני שכן הוא תנאי ב״ד שלרך לכתוב ואם לא כתב לא הפסידה בכך ולעולם התנאי עשוי כשלכתו דקני לשון יתרון בבריא ולעולם בין בבריא בין בשביב מרע מהני לשון ירושה: **הדר אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי.** דוחלי ליכא למפשט מהכא מידי דהאי דקתני יתרון בבריא לשון מתנה אינא בהדה דדמפרש ותזיל דתנן כו׳ והלכך קני לדברי הכל כדקתני מתני׳ [לעיל קכ:] כתב בין בתמלה בין בסוף מתנה דבריי קיימין אבל יתרון גרידא בבריא לא קני לא לרבנן ולא לריב״ג: **דתנן לא כתב לה כו׳.** מיפא דהך מתנה דלעיל היא. וקס״ד דבפשוט אחת נתקנו בב״ד תנאין הללו ירושת כתובת בנין דיכרין ומתנת מזון הבנות דהוו לשון ירושה לזה ולשון מתנה לזה ומוקמינן לעיל [קכט:] דאפילו בשאי שעות ושני בני אדם כתוב כדי דבור קני: **ומיפוגן מנכסי.** לאחר מיתתי. ולשון מתנה הוא זה שהרי אינן ירושות ליורשו אלא הבנים והבנות יזונו כדתנן לקמן במי שמת [לקמן:] אבל מחיים אינו מייב לזון אם בניו

ומן כופין אותו אלא הכי אמרינן ליה ידור [ל״ל יהוד] ולה אבני מתא שדייה בכתובות [מט:]: [ל״ל **לזה ביירושה**]. כתובת בנין דיכרין דקתני יתרון: **ולזה במתנה.** לבנות: **אפי׳ רבנן מודו.** דקתני מתני׳ כתב בין בסולה בין בסוף בין בתמלגע וכו׳ ומוקמה רב ששת [לקמן.] אפי׳ בשאי שעות ושני בני אדם ומוקמן דוותיה לעיל [שם:] והלכך הך מתנה דכתובת בנין דיכרין דבריא הוא ולעולם לא פשטינן מינה מי אמר ריב״ג בבריא אי לא. ור׳ נתן דהוה אמר [ע״פ] שנימס משנתכם בריב״ג אינה לעיתה דיתרון קא קפיד דכיון דבע״כ מתנה היא דהא אינה בהדיה לשון מתנה לא נמי דמיני׳ יתרון דדמיא מילתא דאלינא דריב״ג אמיא ומיהו לעולם אפי׳ ר׳ נתן מודה דדבריי הכל היא דהאי יתרון לשון מתנה אינה בהדיה ומכל מקום אהני לשון יתרון לגמה דברים שלא יטלו כי אם לאחר מיתת האב ולא לטרפי ממשעבד כדין ירושה: **ממאי דבחד בי דינא.** הגך תרי תנאי ב״ד כתובת בנין דיכרין ומזון הבנות דמימא דמימא דמתנה אינה דאמר אינה דאמר כי דינא דאתקון אלא דאמר דבר בי דינא דאתקון אלא דאמר דבר בי דינא דאתקון אלא דאמר דבר ב

בעי רבא בבריא היאך בשב"מ הוא דניחא ליה דלישתמעון מלה אבל בבריא הא קאי איהו או דלמא [א]בריא נמי ניחא ליה דלישתמעון מלה מהשתא תא שמע הכותב פירות נכסיו לאשתו גובה כתובתה מן הקרקע למחצה לשליש ולרביע גובה כתובתה מן השאר כתב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר חוב רבי אליעזר אומר תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה וחכ"א [ב]תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן ואמר רבי יהודה הנחתום מעשה ואירע הדבר בבת אחותי כלה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן דיצא עליו שטר חוב הא לא יצא עליו שטר חוב קניא ובמאי אילימא בשב"מ והא אמרת לא עשאה אלא אפוטרופוס אלא לאו בבריא לעולם בשביב מרע ורב עוירא מוקי לה בכולהו רבינא מוקי לה באשתו ארוסה ואשתו גרושה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן הלכה תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן למימרא דלא אזיל רב נחמן בתר אומדנא [ג]והתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואחר כך בא בנו מתנתו מתנה ר' שמעון בן מנסיא אומר [ד]אין מתנתו מתנה [ה] שאילו היה יודע שבנו קיים לא כתבן ואמר רב נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא [ו]שאני התם [ז]דניחא לה דתיפוק עלה קלא דכתבינהו ניהלה להנהו נכסיו תנן התם [ח]הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה משום דכתב לה קרקע כל שהוא אבדה כתובתה אמר רב במזכה להן על ידה ושמואל אמר במחלק לפניה והיא שותקת רבי יוסי בר' חנינא אמר באומר לה טלי קרקע זו בכתובתיך ומקולי

למחצה לשליש ולרביע גובה כתובתה מן השאר.

תימה מאי קמ"ל דכשיטא ומאמר ר"י דרבותא קמ"ל דכשנתן לה פירות שדה אחת שמי שניס או שלש לא יוכלו היתומין לטעון ולומר שבטול כתובתה מאותה שדה שיש לה פירות אלא גובה כתובתה משאר שדות שאין לה כהן כלום לפי שרוצה ליטול כתובתה מיד ובשדה שיש לה פירות אינה יכולה ליהנות מכתובתה עד שמי שניס או שלש שהן זמן פירותיה:

מכלל

נמצאת קרחת מכאן ומכאן ומיהו מחילה בטעות ליתא דההיא מתנה גמורה היתה באותה שעה דהא אי בעי בעל מלי מסלק ליה בזוזי וכדאמר רבא בפסחים בפרק כל שעה (דף נ:) דבעל חוב מכאן ולהבא הוא ליטול גובה: **בכא אחוסי כלה.** כלומר אשת בני שכתב לה בני כל נכסיו ואח"כ בא בעל חוב דבני לגבות חובו שקודם למתנה ומאוחר לכתובתה: **קניא.** ולא אמרינן עשאה אפוטרופא: **אלא לאו בבריא.** מינה דבבריא קניא דליכא למימר אפוטרופא עשאה דהא קאי הוא ובשביב מרע אייני שמואל ולא בבריא: **רב עוירא מוקי בכולהו.** דאמרינן לעיל [קנא:] כולהו קנו דהיינו בת אלל הבנים ואשתו ארוסה ואשתו גרושה וה"נ אף אשתו דקתני היינו אשתו ארוסה ואשתו גרושה ומיהו בבת אלל הבנים ליכא לאוקומה דהא אשתו דקתני. ואי קשיא הא רבינא נמי באשתו ארוסה ואשתו גרושה מוקי לה דאמרינן לקמיה וא"כ אמאי קאמר גמרא רב עוירא מוקי לה בכולהו ליתא נמי רב עוירא מוקי לה באשתו ארוסה ואשתו גרושה דהא ליכא ביניהו אלא בת אלל הבנים לחוד כדפרישית לעיל [קנא:] ד"ה ורב עוירא] ובבת אלל הבנים ליכא לאוקומה דהא אשתו קתני מדין דאמרינן לעיל רב עוירא משמיה דרבא אמר כולהו קנו כו' [קנא:] הילכך נקט נמי הכא כי ההוא ליטנא דלעיל: הכי גרסינן **רבינא מוקי לה באשתו ארוסה ואשתו גרושה: אמר ר"נ הלכה תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה.** דלא מטרוף כתובה מהני נכסים אע"פ שקדמה לבעל חוב שהרי מחלה שעבוד אלנם משום דנאו לידה במתנה ומיהו אם קנה נכסים אחרי כן תגבה מהן כתובתה כדאמרי' לקמן בשמעתין. והא דאיצטריך ר"נ לפסוק הלכה כחכמים היינו משום דאיכא לאקשויי דידיה אדידיה וחזל ואשמועינן ר"נ דשינויא דקא משינן דלא מקשי דידיה אדידיה שינויא הוא ואם לא אמר הלכה כחכמים הוה אימינא דס"ל כר"א כדמוכחא הך מילתא דלקמן: ומתמהינן **ור"נ לא אזיל בתר אומדנא.** דהא מאומד הדעת יש לנו לומר דלא מחלה שעבוד הני נכסים בשביל המתנה: **מתנתו מתנה.** שהרי לא פירש בשעת מתנה בשביל שאני סבור שמת בני אני נותן מתנה זו: **יודע.** היינו אומדנא אע"פ שלא פירש נמי כמי שפירש דמי: ומשני ה"נ בתר אומדנא אזיל ר"נ דקאמר תקרע כתובתה דניחא לה בהן מתנה משום דתיפוק קלא דאיהי מהימנא ותשובה גבי בעלה ומשום הכי כתב לה כל נכסיו ובההיא הנאה מחלה שעבוד כתובתה ואמרה אי אמי בעל חוב וטריף להני נכסי לא חיישינא: **תנן התם.** במס' פאה בפוף פ"ג (משנה ז). ומשום דבעי עלה רבא בגריא היאך נקט לה נמי הכא: הכי גרסי' לה **הכותב נכסיו לבניו** ולא גרסינן כל: **וכתב לאשתו קרקע כל שהוא.** ולא פירש אם לפרעון כתובתה אם לשם מתנה דאי לפרעון כתובתה הרי הוא כמו שפירש לה קצת כתובה וכ"ע מודו דמה שנתן לבניו אינו כלום דמשועבד היה לכתובתה: **אבדה כתובתה.** לא אבדה אבדה ממש שאם יקנה נכסים אח"כ תגבה מהן המותר כדלקמן דהא כתב לה דקנאי ודעתיד אנא למיקני אלא אבדה כתובתה מהני נכסים שאם לא יקנה הבעל נכסים אחרים הרי הפסידה שאמלו שנתן לבניו לא תגבה עוד דנתרלית להם במתנה זו הואיל ונתן גם לה קרקע כל שהוא וכדמפרש טעמא ואזיל וכגון שחלק להן ולה כל נכסיו אבל שייר אפילו חד דיקלא שלא חלק אותו אמרינן לקמן [קנג.] מגו דנחתא אדיקלא נחתא נמי אכולהו: וקא פריך **משום דכתב לה קרקע כל שהוא כו'.** בתמיה: **אמר רב כמוזכה להן על ידה.** עסקינן שנתנה לו סודר שלה להקנות לבניה כדקיי"ל (ב"מ דף מז:) בכליו של קונה דמוכחא מילתא מדקא משתלא בזכיית הבנים וגם נתן לה קרקע כל שהוא ואינה מערערת כלום כיון דאיכא תרתי ולאי נתרלית להם בלב שלם להיות קונין מתנה זו שלא תוכל לערוף מהן כתובתה ומחלה להן השעבוד שעל הנכסים הללו והפסידה כתובתה אם לא תמלא מקום אחר לגבות: **ושמואל אמר.** אפילו אין מזכה להו על ידה אלא שהיתה לשם בשעה שכתב נכסיו לבניו והיא שותקת דכיון דכתב לה קרקע כל שהוא נתרלית ושתיקה כהודאה דמיא אבל אם לא נתן לה כלום שתיקה אינה אלא כדי לעשות נחת רוח לבעלה: **רבי יוסי ברבי חנינא אמר.** אפילו לא היתה שם ולא חלק בפניה אלא שאמר לשון זה כשכתב לה ההוא קרקע כל שהוא טלי קרקע זו בכתובתיך והיא לא ערערה ולא מחלה שעבודה משאר הנכסים. ואחרון אחרון מיקל:

ומקולי

למירע ליה כתובתה בשביל כבוד שעושה לה דכותב לה כל נכסיו כדי שיצא לה קול שחשובה היא בעיניו כל כך ומחלה לה כתובתה בשביל מתנה הלכך תקרע כתובתה והעמוד על מתנה: חנן התם. במס' פאה: וכתב לה קרקע כל שהוא. דוקא כתב אבל אי לא כתב לא אבדה כתובתה משום דאיכא למימר דלא בעיא לצערי בעולה לא מיחה: במזכה להן על ידה. שתקבל לכל אחד חלקו שלא בפניהם היה ויוכחה לכל אחד ולא מיחת אמרי' דמחלה כתובתה באותו קרקע כל שהוא: ושמואל אמר במחלק לפניה. כל נכסיו והיא שותקת מחלה.

מסורת הש"ס

[א] לקמן דף קמו: [מוקפת דכתובות ס"ד], ב) פאה פ"ג מ"ז [לקמן קנ:].

גליון הש"ס

גמרא דניחא לה דתיפוק עלה קלא. עי' לקמן דף קנ ע"ב תוס' ד"ה ומלו:

הגהות הב"ח

(א) נב' לין מתנתו מתנה בודאי שאלו היה יודע: (ב) רש"ם ד"ה גובה כתובתה מן הקרקע דבשביל כל"ל ותיקח כל ממקן וכ"ל ע"ל בדף זס ע"ב פירש סרב לאיזה גובה כ"ל מוחר כתובתה וכו':

מוסף רש"י

ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים. כשמעו שמת בנו, אף לא פירש שבשביל מיתת בנו הוא עושה, אלא סתם נתן (לקמן קנו:). **מתנתו מתנה.** אחרי שלא פירש ומלה כמיתת בנו, ולא אזלינן בתר אומדן דעתיה (שם).

רבינו גרשום

דלאו אמן היא. מהו מי אמרינן הואיל דהני בנים לא מחייבי בכבודה כולי האי משום מתנה הוא יהיב לה זקנתה או דלמא הואיל וכל דהו שייכי בכבודה דכתי' כבד את אביך ואת אמך לרבות אשת אביך ודאי משום דינהגו לה יקרא עבד רעשאה אפוטרופא ולא קנתה: אמר רבא כולהו. הני נשי לא קנו משום דעשאן אפוטרופא משום שיש להן חביבות וקורבת דעת: לבר מאשתו ארוסה ואשתו גרושה. דלא יהיב דעתיה לגביהו כולי האי: ורב עוירא אמר משמיה דרבא כולהו קנו. לשון מתנה: לבד מאשה אצל הבנים. דחייבים בכבוד אמן ואיכא למימר משום אפוטרופא היא והכי נמי אשה אצל בני הבעל דשייכי כל דהו בכבודה: בעי רבא. הא פשיטא לי דהאי דקאמר עשאה אפוטרופא בשביב מרע הוא. אבל בבריא שכתב לה היאך. מי אמרינן שביב מרע הוא דעשאה אפוטרופא משום דניחא ליה דלישתמעון מלה בתר דימות עלייהו דבנים דלינהגון בה יקרא אבל בריא הואיל דכתב לה ודאי משום מתנה הוא דכתב דאי משום דאפוטרופא הא קאים איהו בחיים ואי הזא דלא נהגו בה יקרא מצי לאכוחינהו אמאי לא תנהגו לה יקרא לאמכון. או דלמא בריא נמי ניחא ליה דלישתמעון מלה מהשתא מחיים כי היכי דניחא ליה דלאחר מיתתו ינהגו לה כבוד ועשאה אפוטרופא מעכשיו: ת"ש הכותב פירות נכסיו לאשתו. במתנה גובה מן הקרקע שייריר דהני פירות לא יהיב לה משום כתובתה אלא משום מתנה: כתב לה הני פירות למחצה או שליש או רביע. יהב לה במתנה גובה כתובתה מן שאר פירות. והכותב כל נכסיו קרקע ופירות לאשתו במתנה ויצא עליו שטר חוב ר"א אומר תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה וכתובתה קודמת לשטר חוב ואמאי [לא] תעמוד על מתנתה דאלינן בתר אומדן דעתיה דהאי דיהיב לה כל נכסיו משום הנאתה עבד. ולהרווחה סבר אי מצא למינקטינהו כולהו הרי מוטב ואם יבואו בעלי חובות שלי איני רוצה שיאמרו לה מחלה כתובתיך בשביל מתנתך משום דהא נחכוון להרווחה ו) כולה בשנתן

ו) מולי ל"ל דלרווחה דילה. ז) נראה דל"ל ואם אח"כ הוליא וכו' מוליא מילה הנכסים ונמצאת קרחת וכו'.

פי' רשב"ם העקרי

בנין דיכרין והבנות ליהוי מיתזן מניכסיה כדתנן בכתובות (נב:) הלכך יליפי מהדדי מה הבנים כו' דהא ילמוי תנן אף הבנות כו' **כדמפרש נעל' דמחיים** לא כפיון ליה לאב אלא אותרופוס לו ידוד (ל"ל ירוד) ולדה כו' [כתובות מט:]: **וכי דינא כארא מעין כי דינא קמא מקון דלא מקני מקנאת אמקנאת.** שיתמהו הבריות למה נתנו זו מזו. והשתא לא מיפטוט לן מי אחיי ריב"ל בנרא מי לא הלכך מתפקא לן ומה שתפס תפס: **סכומ כל נכסיו.** כלומר הנותן במתנה. ובשב"מ מחיי ולקמן נעי בנרא היאך ומשום הכי נקט לה הכא והך נמי דאמרי' לקמן תנן התם הכותב כו' דבכולהו בעי רבא בנרא היאך: **לא עשאה אלא אפוטרופא.** דכיון דלא שייר לגבינו מידי מיכא למימר דלהכי כתב לה שיהו כל בניה מחלקין לה בכוד משום דלוקין אכוהון נכסי רבא בנרא בנשותה לפרנסס מכם כפי אומד דעתה ומיהו כפופין לה בנרא ומיהו אם אמר לבניו לאשתו מחיימנו **מלה מהשתא.** לפי שיודעין שעתידין להיות כפופין לה: **הכותב.** במתנה: **פירות נכסיו.** שעכשיו בעין. אי נמי דאקני לה הקרקע לפירותיה דאקני לה בגופה דארעא דקנייה: **גובה.** (ב) כל כתובתה מן הקרקע דבשביל מתנה זו לא מחלה שעבוד כתובתה שעל הקרקע ואם כתב לה קרקע ופירות לגמרי מחיתנן או שלש או רביע גובה כתובתה מן השאר ולא זו אף זו קתני כתב לה פירות ואפי' קרקע ומיהו אפי דקתני למחצה לשלים ולרביע בזו ואין ג"ל זו מיפרש ולאו דוקא נקט כי אפי' שידרא הכא אלא משום דבכל דוכתא רגיל לומר כן: **כתב כל נכסיו לאשתו.** וקא סלקא דעתך השתא אפי' במקום בנים דאמר שמואל לעיל [קנא:] לא עשאה אלא אפוטרופא והכא קאמר דקניא: **וילא עליו שטר חוב.** שקדם למתנה זו ומיהו לכתובתה לא קדם: **תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה.** דליפות כתה נכתבה מתנה זו לזכות במותר נכסים אבל היא לא מחלה שעבוד כתובתה שעל נכסים הללו בשביל מתנה זו שאם תיבטל מתנה זו בשביל בעל חוב הקודם תחזור עליהם מכח שעבוד כתובתה והלכך רוצה היא שתקרע מתנתה: **תקרע כתובתה.** לאו דוקא שהרי אינה מוחלת כתובתה בשביל שום מתנה שנותן לה בעל דאי קנה נכסים אחרי כן תגבה מהן כתובתה דאמרינן לקמן [קנא.] שהרי כך כתב לה דקנאי ודעתיד אנא למיקני אבל מהנהו נכסים דיהיב לה מחלה שעבוד כתובתה דמייניהו לא תגבי כתובתה הואיל ונתמנת מנס נאו לידה דאינה נותנת אל נבה שמא יבא בעל חוב ויטרפס בחוזו אלכ תקרע כתובתה לגבי הני נכסים אלא מטרוף: **ותעמוד על מתנתה.** אם אפשר לה להתקיים הלכך כיון דלא הויא מתנה גמורה אינה מחלה אלא כדי לעשות נחת רוח לבעלה: **רבי יוסי ברבי חנינא אמר.** אפילו לא היתה שם ולא חלק בפניה אלא שאמר לשון זה כשכתב לה ההוא קרקע כל שהוא טלי קרקע זו בכתובתיך והיא לא ערערה ולא מחלה שעבודה משאר הנכסים. ואחרון אחרון מיקל:

ומקולי

מכסם כפי אומד דעתה ומיהו כפופין לה ומחלה מתנתה הלכתא דלא טעמא קא חזיה לה דדבר נכותה הם (לקמן קמד.) שאנו קוחנין את המתנה מדעתנו ולמימר דאפוטרופוס בעלמא שייה. ודוקא כל נכסיו דליכא שיור לא נמקרקעי ולא בחטטלטלי אבל מיכא שיור קנאה. ודוקא אשתו אבל אחר שכתב לו שב"מ כל נכסיו קיי"ל לקמן בפ' מי שמת לאם אם קנה הכל דכיון דלא שייר מידי לוותת שב"מ היא זו שהיה יכל לנות ויהוי דבריו כמתנין ומקורין: ה"ג לה לכולה כו' (כנדפוס) עד והכי פירוש פסיקא פסיקא לה: כתב כל נכסיו לבנו גדול לא קנה דלא עשאה אלא אפוטרופא לכולהו ומכוון שיאלקו לו אחיו כבוד בשביל שיהא אפוטרופוס בנכסיהם: **אפי' קנין המוטל בספיפה.** לא קנה דאפוטרופוס שוייה: